

Nagy Enikő

A hazai felsőfokú turizmusoktatás kialakulása

Bevezetés

A hazai felsőfokú turisztikai, idegenforgalmi képzési terület fejlesztéséhez kapcsolódó elméleti alapok, adottságok és szándékok vizsgálata, a fejlesztéseket befolyásoló tényezők taxatív vizsgálata jelentik mindazokat az indokokat, amelyek inspiráltak a jelen tanulmány megírásához. Munkám során rendkívüli érdeklődéssel tölt el a felsőfokú turisztikai képzésekkel kapcsolatos kérdéskör.

Ahhoz, hogy valamilyen szinten sikerüljön kapcsolatokat találni a fejlesztések összefüggései és azok indokoltsága terén, szükségesnek tartom a hazai múltbéli turizmusoktatás és annak fejlődéstörténetének felderítését.

A következőkben szeretnék a hazai felsőfokú turizmusoktatás történetével kapcsolatos kutatásaimról számot adni és egyúttal kialakítani egy képet arról, hogy milyen fejlődési folyamaton ment keresztül a hazai felsőoktatásban a turisztikai szakemberek képzése, mire a jelenlegi formáját elérte. Munkám jelentőségét abban látom, hogy a fenntartható fejlődéshez elengedhetetlenül szükséges és ennél a tudományterületnél is fontos átlátni és érteni, honnan indult a szakemberképzés.

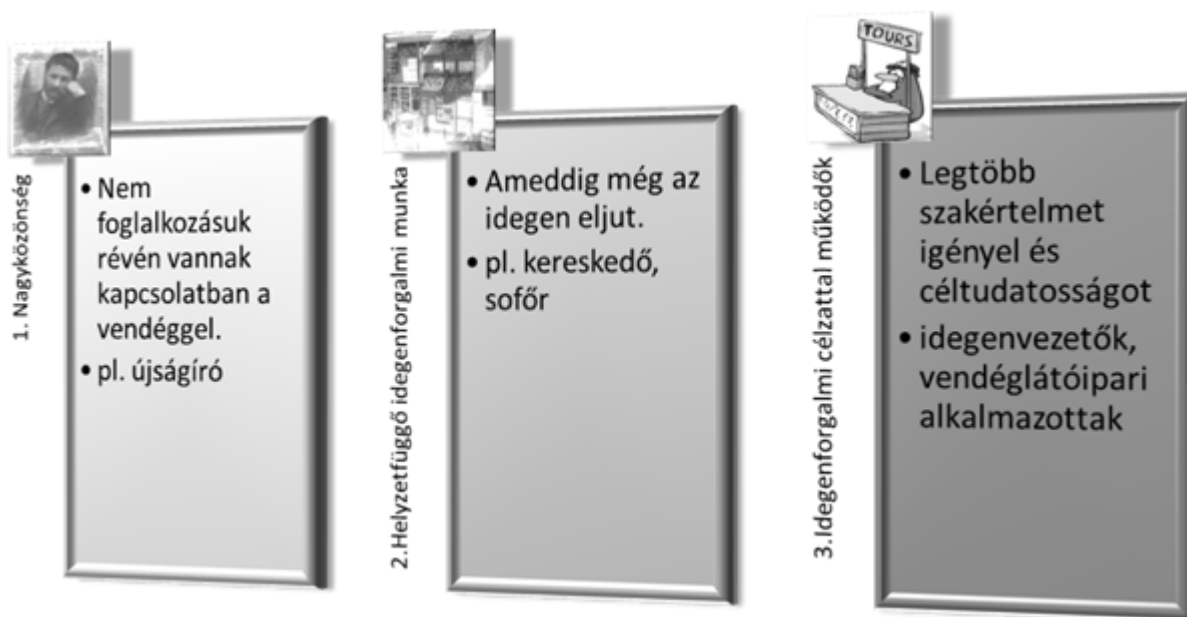
Talán hozzájárulok annak továbbfejlesztéséhez is, hiszen tudjuk, sokszor a jelenben felmerülő problémák megoldási lehetőségeire úgy tudunk rávilágítani, hogy a múltat tanulmányozzuk.

Amikor elkezdtem ezen a területen tájékozódni, a turizmusoktatás történetét próbáltam a turizmustörténettel párhuzamba hozni, majd az oktatási intézmények történetét igyekeztem megismerni. Ekkor a Budapesti Gazdasági Főiskolán találtam magam, hisz elmondható, hogy a szervezett turisztikai képzés gyökerei ide nyúlnak vissza. Ugyanebben az időben rengeteg antikváriumot kerestem fel Budapesten, ahol számos régi útikönyvet, turistasággal

kapcsolatos újságokat is találtam az 1900-as évekből. Kutatásom során felkerestem a XX. századi turisztikai gyakorlati szakmában dolgozó vezéregyéniségeket is, illetve a Kárpát-medence magyar nyelvű képzéseit és azok gyökereit próbáltam feltárni. Így kialakult előttem egy kép, amelynek szeletei kronologikus sorrendbe tehetők. Mielőtt azonban az általam feltérképezett kronológiára térnék rá, néhány szót ejtenék arról, hogy valójában mit is értünk a felsőfokú, illetve felsőszintű turizmusoktatás alatt.

Az idegenforgalmi hivatás és oktatási szükségleteinek kialakulása

Turizmus, turistaság, idegenforgalom és turisztika rokon kifejezések. Ezek definíciójával számos helyen találkozhatunk már az 1900-as évekből is. Erről már jó néhány meghatározást hallhattak azok, akik ebben a témában tevékenykednek, ezért ettől most szeretnék eltekinteni. Viszont az idegenforgalmi munkáról, mint hivatásról már kevesebbet olvashatunk. A turizmus egész komplexumát tekintve, annak elméleti és gyakorlati kérdéskörével foglalkozva megállapítható, hogy az idegenforgalom jelentősége az élet nagyon sok területén jelen van és jelentős hatással bír. Akik az idegenforgalomban dolgoznak, akik a turisták fogadásában, velük kapcsolatos rendezvények létrehozásában jelen vannak, komoly hivatást kell teljesíteniük. Ahhoz, hogy hatékonyan betölthessék szerepüket, képesnek kell lenniük elméleti és gyakorlati szinten is feladataik teljesítésére. Azoknak az embereknek, akik az idegennel hazánkban történő időtöltése alatt kapcsolatban vannak és döntő módon érintkezésbe kerülnek velük, idegenforgalmi munkát kell ellátniuk. Dr. Markos Béla az 1941-es szaktanfolyami előadásán egyértelműen sorba vette és konkretizálta az idegenforgalmi és vendéglátói tevékenységekhez kötött hivatásokat, onnantól kezdve, hogy egy vendég átlépi országhatárunkat, addig az utolsó pillanatig, amíg az el nem hagyja azt. Olyan hivatásokat nevezett meg, mint például a határrendőrség, a vonatkísérő vagy akár magánlakás-kiadó. Aszerint, hogy kinek milyen tevékenységet kell folytatnia vendégünkkel, három csoportot különböztethetünk meg.

1.ábra Turisztikai munkák csoportosítása (saját szerkesztés)

Mint azt az *1. ábra* mutatja, az első kategóriába azok az emberek sorolhatók, akiknek munkájában fontos szerepet játszanak a turisták, de nem foglalkozásuk révén kerülnek kapcsolatba a vendégekkel. Ilyenek például a szaktudósítók, akiknek munkájuk révén nagy szerepük lehet az idegenforgalmi öntudat kialakításában, amikor a közvéleményt erősítik és írják le tudásukat mindenre kiterjedő figyelmükkel.

A második kategóriába azokat a foglalkozásukat csoportosíthatjuk, akik bizonyos helyzetekben már egyértelműen idegenforgalmi tevékenységeket végeznek. Egy kereskedőnél nagyon fontos, hogy milyen viselkedést tanúsít, de ez vonatkozhat akár a rendőrré, határőrré is. Ezek nagy hatással lehetnek az idegenforgalomra.

A harmadik és talán a mi szempontunkból a legfontosabb kategóriába tartoznak az egyértelműen turisztikai célzattal működő szervezetek alkalmazottai, akik a legtöbb szaktudást igénylik az idegenforgalmi szakterületen.

Mindhárom kategóriára vonatkoznak képzési, oktatási szükségletek.

Ehhez kapcsolódóan párhuzamot lehet vonni a 2005-ben a kormány által elfogadott Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiával. A stratégia prioritásai közé tartozik az iskolarendszerű képzés erősítése is.

„Magyarország esetében – a turizmus kiemelkedő nemzetgazdasági szerepéhez igazodóan – a szakmák széles köre igényli a turisták kiszolgálásának szemléletét és az ahhoz szükséges ismereteket, kompetenciákat. E szemlélet kialakítása a megfelelő szakokon az oktatás feladata is.” – olvashatjuk a fejlesztési stratégiában. (*Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia*, 2005: 1-68).

Nemcsak a jelen, hanem történeti szemszögből nézve, erre vonatkozóan elmondható, hogy már a XX. század küszöbén voltak intézkedések az idegenforgalmi neveléssel kapcsolatosan. Az osztrák oktatásügyi miniszter egyik rendeletének példáját vette alapul abban az években az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal vezetője, aki azt javasolta, hogy „a magyar tanulóifjúság részére is rendszeresítsenek hasonló idegenforgalmi előadásokat” – mondta Markos Béla a '41-es előadása alkalmával. (*Markos*, 1941:261) Népművelő bizottságokat hoztak létre, szaktanfolyamok, előadássorozatok létrehozását kezdeményezték. Arra a kérdésre válaszolni, hogy ezek az elgondolások mennyire valósultak meg és milyen szinten, ahhoz további kutatásokra van szükség, jelenleg nekem nem áll rendelkezésemre ezzel kapcsolatban releváns információ. Olvasás szinten arról tudok, hogy 1913-ban szerveztek már továbbképzést Budapesten a szállodás- és vendéglős szakiskolában, amely képzés keretében az iparban dolgozókat idegenforgalmi műveltséghez igyekeztek juttatni. Tehát elmondható, hogy a felsőbb szintű turizmusoktatás, mint olyan, bizonyított, hogy szükséges volt. Az alkalmazottak megfelelő szakképzettsége is elengedhetetlennek számított. Szakemberek szerint a – harmadik kategóriába tartozó – idegenforgalmi szerveknek kellett, hogy feladata és egyben felelőssége legyen a turisztikai képzések megszervezése, koordinálása. Ebben abszolút pozitív partnernek számított például a Központi Gyógy- és Üdülöhelyi Bizottság, az OMIH, de az IBUSZ is. Itt lépett be szerepkörével a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara is.

Múltbéli turizmusoktatás

A következőkben kis kronológiát követve szeretném bemutatni az eddig általam feltérképezett történeti tényeket.

1900-as évek eleje

Az Osztrák-Magyar Monarchia idején a felsőfokú idegenforgalmi szakemberképzésről hazánkban nem beszélhetünk sem főiskolai, sem egyetemi szinten. Számos magyar hallgatója volt viszont a bécsi szállodaigazgatói tanfolyamnak, de svájci és berni egyetemek tanszékein is képezték magukat magyarok.

Ha azonban mégis csupán a magyar turisztikai képzésekre összpontosítunk, a Természetbarátok Turista Egyesületét van értelme megemlíteni. Az egyesület történetének tanulmányozása során találkoztam képzés jellegű tevékenységekkel már az 1900-as évek elején. A Magas-Tátra hegységcsoportjának feltárása címmel Schermann Szilárd írt a „Szögescipők nyomai a Kárpátok bércein” című könyvében a hegymászó vezetők képzéseiről. Leírása szerint már az 1800-as évek második felében kialakult és tért hódított a hegymászás hazánkban. (Schermann, 1937) Hivatásos hegymászók váltak vezetőkké, majd '12-'13-ban már vezetőképző tanfolyamokat szerveztek. Természetesen a gazdasági, politikai behatások révén a testület munkája is folyton változóban volt és a háborúval ezek a hegymászó vezetők ki is öregedtek. Véleményem szerint ezek és minden bizonnyal más hasonló jellegű képzések jelentették a kor legmagasabb szintű idegenforgalmi képzéseit.

1920-as évek

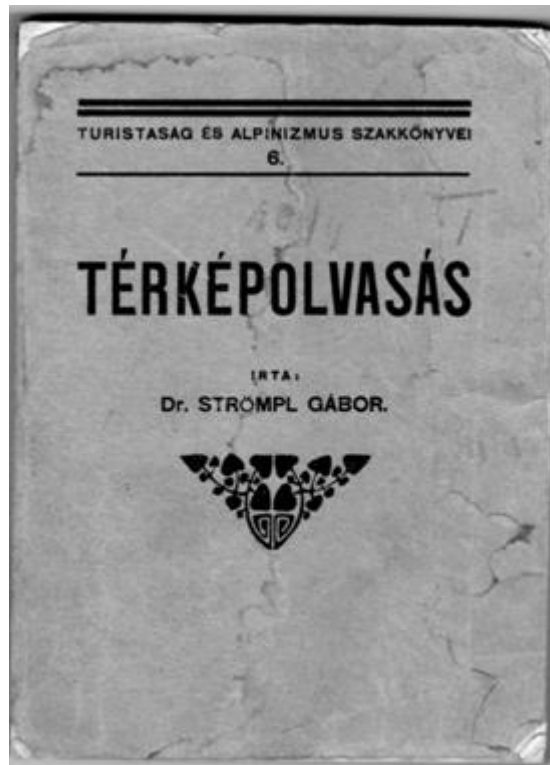
Annak bizonyítására, hogy ugyan még nem beszélhetünk kifejezetten turizmus szakokról, de más szakterületeken nagy jelentőséggel bírt a „turistaképzés”, a Turistaság és Alpinizmus szakkönyveit lehet felhozni. Ezekben az években adtak ki számos szakirodalmat, úgymint például Reichart Géza: A turistaság kézikönyvét (Budapest 1926.), a Testnevelési Főiskola tankönyvét, A turistaság elméleti és gyakorlati enciklopédiája címmel, vagy Dr. Strömpl Gábor: Térképolvasás, (Budapest 1927), A Turistaság és Alpinizmus Lap-, Könyv- és

Térképkiadó R.T kiadását, ami szintén a M. kir. Testnevelési Főiskola tankönyve. (2. ábra)
Ez utóbbiban olvashatjuk a következőt:

„Ujabbán (1926) térképolvasást a Testnevelési Főiskolán is tanítanak, de nem a földrajzzal, hanem a turistasággal kapcsolatosan... Az egyetemen és főiskolán a térképismerettel bővebben, de a térképolvasással, főleg ennek gyakorlati részével kevésbé foglalkoznak. Ennek oka az elméleti oktatás túlsúlyában gyökerezik” – írja Strömpl könyvében. (Dr. Strömpl G. 1927:219)

Ezekből a gondolatokból kitűnik, hogy már ebben az időben is folyt a turisztikai vonatkozású tantárgyak oktatása. Szervezett turizmusoktatásról természetesen ekkor még korántsem beszélhetünk, nem idegenforgalmi képzés keretében próbálták a terület fontos ismereteit átadni.

Ha már a térképolvasás példájánál tartunk, ezt tanították katonai, csendőri képzések, de leventeképzés keretein belül is. Ha tovább járnám Budapest antikváriumait, bizonyára találnék ezen utóbbi képzésekhez kapcsolódóan is turisztikai ismeretekkel bíró szakkönyveket, melyek szintén azt bizonyítják, hogy a háborús viszonyok ellenére is hangsúlyt fektettek már az idegenforgalmi képzésekre, tárgyakra. Mivel ennyi területen (pl. természettudomány, hadviselés) láthatóan szerepeltek már ilyen magas szintű ismeretek ebben a témában, véleményem szerint érezhető kellett, hogy legyen a szervezettség igénye.

2.ábra Térképolvasás című szakkönyv borítólapja 1927-ből

1940-es évek

A '40-es években jelentős személyiség többek között Dr. Markos Béla, akit már előzőekben is említettem. Kiváló idegenforgalmi szakember és bibliográfus volt. 1893-ban született. A budapesti tudományegyetemen jogi doktorátust szerzett, majd Bárczy István főpolgármester titkára lett. 1938-tól a Fővárosi Idegenforgalmi Hivatal vezetőjeként főleg az idegenforgalom statisztikájával és gazdaságosságával foglalkozott. Tanfolyamokat tartott és jegyzeteket írt az idegenvezetőknek, később a Közgazdaságtudományi Egyetemen megszervezte az idegenforgalom-oktatást. Ő volt az, aki megfogalmazta a szakmához szükséges képzések jelentőségét.

„Elsőrendű szakmai érdekünk, hogy az idegenforgalomban aktívan működők egész társadalmát szaturálni lehessen azokkal az ismeretekkel, amelyek öntudatosá teszik és megerősítik bennünk azt az idegenforgalmi hivatástudatot, amelyre munkájuk során nemcsak

nekik, de a nemzetnek is szüksége van.” (Markos, 1941.:263) – vagyis értelmezve ezt a gondolatot, itt az idő, hogy végre kellő figyelmet fordítsunk a turizmusoktatás ügyére.

Az idegenvezetők képzését mind erkölcsi, mind szakmai szempontból indokoltnak tartotta. A szervezethez első lépése lehetett, amikor 1934-ben a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium rendezte és kimondta, hogy „idegenvezetéssel hivatásszerűen csakis az Országos Idegenvezetői Tanfolyamot végzett és vizsgát tett egyének foglalkozhatnak, akiket a rendőrség lát el megfelelő igazolvánnyal” (Markos, 1941.:263) – írja Markos Béla az előadásanyagában. A tanfolyamra összefüggő tantervet készítettek és ez alapján előadásokat, majd vizsgákat szerveztek. Gyakorlatilag ezek után utazási irodák speciális tanfolyamokat szerveztek és saját kurzusaikon képezték ki munkatársaikat.

Ebben az időben kitekintve a külföldi oktatásba elmondható, hogy a magasabb fokú idegenforgalmi képzések már hatékonyan működtek, példaként említve a római idegenforgalmi tanszékét, a berlini kereskedelmi akadémiát, ahol 1925 óta tartottak képzéseket. Magyarországon a 40-es évek elején jutottak el odáig, hogy a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán elindították az „Idegenforgalmi Közigazgatási Szaktanfolyamot”. Pontosabban az első tanév, amikor ezek a képzések elindultak, az 1939/40-es tanév volt, amelynek előadás anyagait tartalmazza a Markos Béla által szerkesztett szakkönyv „Az Idegenforgalom, az 1941. évi idegenforgalmi közigazgatási szaktanfolyami előadásai” címmel (3. ábra). A gazdaságtudományi egyetem nyilv. rendes tanára, Dr. Márffy Ede vezetésével, saját tanszékén rendezték meg ezeket a szemináriumokat. Ő már azon dolgozott, hogy az idegenforgalmi munkát ne csak gyakorlati jellegűnek tartsák, hanem alkalmasnak találta, hogy tudományos szintre, elméleti vizsgálódásokra emeljék. Valójában a következő évtizedben nem tudni, milyen folytatása volt az idegenforgalmi képzésfejlesztésnek. Feltételezésem szerint az 50-es években ezek a szaktanfolyamok abbamaradhattak, hisz a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem ezekben az években a műszaki, építészeti képzésekre orientálódott. Bár az is előfordulhat, hogy valamely más intézmény, illetve intézet átvette és tovább folytatta ezeket a szemináriumokat, ez további kutatásokra ad okot.

3.ábra Idegenforgalmi szakkönyv borítólapja 1941-43-ból

1960-as évek

A 60-as évekre ugorva egy egyszerű tényfeltáró kutatásom alkalmával Dr. Csizmadia László, a Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola Főigazgatója által szerkesztett, Alma Mater című folyóirat (1999-ből) került a kezembe. Főigazgató Úr tényszerűen beszámol a főiskola turisztikai képzéseiről és annak kialakulásáról ezekben az években. Az 1963-as év az első felsőfokú szakiskola éve, mely vendéglátósokat és idegenforgalmi szakembereket képez, majd 1969-ben szakfőiskolává szervezték át az iskolát. A felsőfokú idegenforgalmi képzés első virágkorát élte ekkor, az 1950-es évek bezártsága után rendkívüli érdeklődésre és ez által létjogosultságra tett szert.

Ezzel párhuzamosan a '60-as években igen nagy presztízzsel végzett továbbképzéseket hazánkban az akkor monopolhelyzetben levő utazási vállalat, az IBUSZ. Személyes beszélgetést folytattam az IBUSZ egykori dolgozójával, aki először ügyintézőként, majd revizorként ténykedett a cégnél a 60-as évektől egészen a nyugdíjba vonulásáig. Elmondta, hogy igen komoly tananyagokat kellett elsajátítaniuk azoknak, akik akkoriban a cégnél szándékoztak dolgozni. Tematikákat dolgoztak ki és speciális szakkurzusokat kellett teljesíteniük, melyek korántsem voltak mondhatók középfokú szintűeknek. Akik ezeken a

szaktanfolyamokon sikeres vizsgákat tettek, adott esetben más idegenforgalmi vagy banki munkákban is megállták a helyüket, így kialakult a cég képzéseiről a más munkahelyeken történő elismertség és elfogadottság is.

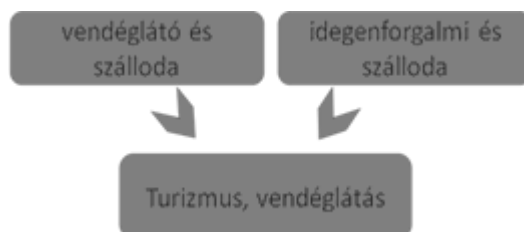
A 70-es évek végén az IBUSZ képzések megszűntek és a képzési feladatokat a Belkereskedelmi Továbbképző Intézet vette át. Ennek az intézetnek az igazgatója Asbóth Arthur, a mostani Budapesti Kommunikációs Főiskola helyettes rektora volt a 80-as években. Alapító igazgatója és többségi tulajdonosa volt a BTI utódjaként létrehozott Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft.-nek egészen 2009-ig, napjainkig. Sajnos Asbóth Arthur, aki a turisztikai szakmai oktatás-szervezés kiemelkedő alakja, 2010 augusztusában elhunyt, így munkásságának mélyebb megismeréséhez további kutatásokra van szükség.

1980-as évek

A 80-as évek egy újabb tematikus korszaknak tekinthető a turizmusoktatás történetében. Az akkori Budapesti Gazdasági Főiskola által tovább fejlődött és szerveződött a felsőfokú idegenforgalmi képzés hazánkban. (Jusztin M. 1999) Ezekben az években Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola volt az intézmény pontos neve, ami az idegenforgalmi képzés centruma lett. Kapcsolatokat épített ki az ország gazdasági egyetemével, többek között a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemmel és a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemmel is. Új karok, intézetek, tanszékek kialakulása, a gyakorlati idő bevezetése, számítástechnikai fejlesztések, nemzetközi kapcsolatok stb. jellemezték ezt az időszakot. (Jandala Cs. 1997)

Jelenlegi helyzet

Hazánkban 2006-ban vezették be a többciklusú, bolognai képzési rendszer első ciklusaként a Turizmus-vendéglátás alapképzési szakot. A korábbi képzési területen a vendéglátó és szálloda, valamint az idegenforgalmi és szálloda szakok léteztek a közgazdasági felsőoktatási alapképzésben. E két szak összevonásából jött létre a Turizmus-vendéglátás alapszak (4. ábra).

4.ábra Turizmus szak kialakulása (saját szerkesztés)

A Bologna-folyamat bevezetése a képzési körülményeket jelentősen befolyásolta a turizmusképzés területén. Elmondható, hogy a duális képzési rendszer fellazult, az intézmények integrációja, a főiskolai és egyetemi szektor egymással történő szembenállása, a feszített ütemű kreditrendszer bevezetése nagyobb odafigyelést igényel a jövő szempontjából.

Sok kérdésre ma sem nem tudunk válaszolni a jövővel kapcsolatban. Ilyen aktuális kérdés többek között, hogy a hallgatókat hogyan fogja ez a képzési modell egyidejűleg felkészíteni a munkaerőpiacra történő kilépésre, valamint a következő ciklusra, nevezetesen a mesterszakon való tanulás folytatására. Az alapfokozat birtokában a turizmus-vendéglátás alapképzési szak kompetenciái szerint a végzettek alkalmasak lesznek az egyes turisztikai szakterületeken jelentkező feladatok és munkakörök ellátására, a turisztikai vállalkozásoknál vezetői feladatok elvégzésére, többnyelvű és különböző funkciójú kommunikációra, nemzetközi turizmussal kapcsolatos feladatok ellátására, valamint az informatikai ismeretek alkalmazására is. Az, hogy melyek azok az informatikai ismeretek, amelyek szükségesek, további kérdéseket enged felvetni, de a turizmusban elengedhetetlenül szükséges probléma-megoldási feladatok és prezentációs, információszerzési és szervezési technikák megfelelő, alkalmazói szintű ismerete egyaránt ide sorolhatók. (Williams, G et al. 2001)

A 2000-es évek második felében indokolttá vált az alapszakon kívül a mesterszak létrehozása. Mivel az uniós feltételversenyben ki kellett vennünk nekünk, magyaroknak is a részünket, lehetőséget kellett adni a továbbfejlődéshez, máskülönben a hallgatók az alapszak megszerzése után csak más uniós államban tudták volna megszerezni az egyetemi szintű diplomát, az alapképzésre épülő magasabb szintű szakképzettséget. Ezekben az években a főiskolák és egyetemek között vita alakult ki a mesterképzések tekintetében, hiszen a bolognai képzési rendszer törvényei szerint mesterképzési szak indítása nem kizárólag egyetemhez

kötött. Több tárgyalás és vita során a budapesti Heller Farkas Főiskola volt az első, ahol elindították a Turizmus-menedzsment mesterszakot.

A turizmusképzések a többciklusú képzési rendszerben a gazdaságtudományi képzési területhez, azon belül az üzleti képzési ághoz tartoznak. A Bologna-rendszerű képzések alapfilozófiája szerint a közgazdasági felsőoktatásban 10 szak került megalapításra. A közgazdasági képzési ág 3 szakot, az üzleti képzési ág 6 szakot ölel fel és tizedikként a szakoktató szakot jelölték meg. Ezzel a szakok közötti módosításokkal az következett be, hogy a korábbi szakokat össze kellett vonni. Új szakelnevezések jöttek létre, több esetben dupla szavas elnevezések, ami felveti annak a kérdését, hogyan lehet változatlan képzési idő mellett két szakterület ismereteit, kompetenciáit elsajátíttatni a hallgatókkal, mindezt annak figyelembevételével, hogy az üzleti képzési ágban, és ez is új szemléleti megközelítést jelent. A képzés első része mind a 6 szakra nézve tartalmilag azonos, megadva a szükséges közgazdaságtani, módszertani, társadalomtudományi és üzleti ismereteket és kompetenciákat. Ezáltal felmerül a geográfiával kapcsolatos kérdés is, miszerint hogyan épülhet be a földrajztanítás az üzleti képzésbe, ami a turizmusképzés egyik legjelentősebb tárgya. Történeti megközelítésből is szemlélve a dolgokat, amióta idegenforgalmi képzésről beszélünk, még ha nem is szervezett iskolai formában, a földrajz ismerete elengedhetetlen egy turisztikai szakember számára. A múlt század eleji képzési anyagok is bizonyosságul szolgálhatnak annak a feltevésnek, hogy a geográfiai (akár gazdasági is) ismeretszerzés egyik kulcsfontosságú tevékenységköre az idegenforgalmi képzéseknek.

Következtetések

Összefoglalva az eddigieket megállapítható, hogy a turizmusoktatás fejlődésének jelentősebb mérföldkövei gyakorlatilag 20 évente alakultak ki. Számos hézag tátong még az időszakok között és nagy jelentőségét érzem a téma további boncolgatásának. Ahogy a fentiekből is kitűnik, adott időszakonként tudtam történeti szemelvényeket felhozni és gondolatokat szóni róluk. Ahhoz, hogy ezeket a szemelvényeket vagy más szóval szakaszokat logikusan össze tudjuk láncolni, további tanulmányozásra, elmélkedésre van szükség. Esetlegesen nemzetközi kitekintést is indokolnak az eddigi eredmények. További kérdéseket enged felvetni többek között az is, hogy a régi „Nagy-Magyarország” egyes területein, a mai Szlovákiában és

Romániában nem gazdasági, hanem társadalom-, illetve földrajztudományi területekhez sorolják a turizmusképzést. Ezáltal bizonyíthatónak tartom a turizmus szakok interdiszciplinaritását. A turizmus a felsőfokú képzések tekintetében (legalább) két tudományba sorolható: a közgazdaságtudományba és a földrajztudományba, de emellett olyan határtudományok is említhetőek, melyek a turizmus egy-egy szeletének részesei lehetnek. Jelenleg a turizmus az MTA által a közgazdaságtanhoz sorolt terület, s ez feszültségekhez vezet a két tudomány művelői között. Oktatástörténeti kutatások és a jelenlegi helyzet felméréseinek segítségével belátható, hogy mind a két tudomány is a magáénak érzi a turizmust, de egyiknek sem integráns eleme. A képzés a közgazdaságtudományok közé integrált, bár földrajzi alapokon nyugszik. Ha kitekintünk a Kárpát-medence különböző országaiba (Szlovákia, Románia), megállapítható, hogy a feltételezhetően közös gyökerekből induló turizmusképzés nem gazdasági, hanem inkább társadalom- illetve földrajztudományi besorolású.

További vizsgálódások tárgyát képezi, hogy a szakképzés mennyiben jelenti a felsőoktatás inputját? Annak fényében a szakképzésben egy egységben kezelendő, a felsőoktatásban pedig nem. A fentiek alapján elmondható, hogy a turizmusoktatás iskolái a társadalmi térben és időben teljes zűrzavart képeznek.

Mindezek mellett azt gondolom, hogy az elmondottak alapján, az immár 100 éves múltra visszatekintő turizmusképzés történeti nézőpontból nagy jelentőséggel bír és bízom benne, hogy a jövőben sikerül áttekinthetővé tenni a felsőfokú idegenforgalmi képzési rendszer kialakulásának teljes egészét.

Irodalom

A Természetbarát Szövetség (1999): Szemelvények a turistaság történetéből [online] <<http://www.fsz.bme.hu/mtsz/tortene/termoz06.htm>> [2010.09.10.]

Csizmadia László (1999): Alma Mater 30 A Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola folyóirata - Jubileumi szám Budapest II. évfolyam. 2. szám.

Cholnoky Jenő (1943): Magyarország Idegenforgalmi Földrajza, a IV. Idegenforgalmi Közigazgatási Szaktanfolyam előadásai, Az Idegenforgalmi Propaganda Munkaközösség, Budapest

Jandala Csilla (1997): Az oktatás, mint a turizmus minőségének kritériuma – Beszámoló az AIEST 47. kongresszusáról Turizmus Bulletin 1997. 4. szám Budapesti Gazdasági Főiskola Idegenforgalmi Szakkönyvtára, Budapest

Jusztin Márta (1999): Az idegenvezetés oktatásának kezdetei Magyarországon – Európai Integráció és Felsőoktatás, A főiskolai oktatás múltja, jelene és jövője Jubileumi tudományos konferencia, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola, Budapest

Lengyel Márton (2007): A kulturális változatosság témája a fenntartható turizmus oktatásában Tudományos közlemények, 1. szám Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája, Budapest

Magyar Turisztikai Hivatal (2005): Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia [on-line] Önkormányzati Minisztérium Turisztikai Szakállamtitkárság [http://www.itthon.hu/servlet/page?_pageid=10925,6177&_dad=portal30&_sche...] [2010.11.10.]

Markos Béla (1941): Az 1941. évi idegenforgalmi közigazgatási szaktanfolyam előadásai, Az idegenforgalmi újságírók egyesülete, Budapest

Schermann Szilárd (1937): Szöges cipők nyomai a Kárpátok bércein, 16. 17. 18. fejezet Budapest

Strömpl Gábor (1927): Térképolvasás. A Turistaság és Alpinizmus Lap-, Könyv- és Térképkiaadó Rt. a M. kir. Testnevelési Főiskola tankönyve, Budapest

Williams, G - McKercher, B. (2001): Tourism and the Internet: Benefits, Challenges and Opportunities, by The Haworth Press, Australia